

Bijen in Breda

Aad van Diemen

Inleiding

De gemeente Breda voert al zeker 20 jaar een ecologisch verantwoord beleid. Dat wil niet zeggen dat zo'n beleid star is. Het wordt aangepast aan voortschrijdend inzicht en ook wel aan nieuwe modes. Je kunt de tegenwoordige aandacht voor bijen een modeverschijnsel noemen. Het is slechts een symptoom van een veel dieper probleem.

De gemeente Breda heeft voor een middelgrote gemeente, 184.000 inwoners, veel kennis zelf in huis met drie eigen ecologen. In 2015 is een beheervisie geschreven die het beleid tot 2030 vastlegt. De belangrijkste punten voor bijen staan hieronder.

Het ecologisch beheer

De gemeente Breda beheert vele hectares natuur, circa 900 ha. Het ecologisch beheer heeft onder andere als doel om de biodiversiteit te behouden en te versterken waar mogelijk. Dus niet specifiek voor bijen, maar om een gebied optimaal te beheren en in te richten voor zoveel mogelijk verschillende planten en dieren.

Wegbermen

Wegbermen dienen gemaaid te worden. Niet alleen om gevaar en hinder voor het verkeer te voorkomen, maar ook omdat dit de bloemrijkheid op wat langere termijn juist ten goede komt (Fig. 1, 2). De bermen worden dus veelal beheerd als hooiland. De gemeente Breda beheert ongeveer 370 hectare wegberm en beheert dit zodanig dat natuur en natuurbeleving zo veel mogelijk tot hun recht komen.

Meer dan 90% van de oppervlakte van de bermen wordt één of twee keer per jaar gemaaid. Het

Figuur 1. Berm in Breda. Foto Aad van Diemen.

bermmaaisel wordt overal steeds afgevoerd. Dit maakt de bermen op den duur voedselarmer. Grassen groeien daardoor minder hoog en dicht, waardoor andere planten meer kans krijgen om te kiemen en tot bloei te komen. De bermen worden dus door dit verschrallen soortenrijker en bloemrijker.

Figuur 2. Berm in Breda. Foto Aad van Diemen.

Klepelzuigers worden alleen nog op moeilijk bereikbare plekken ingezet: dat is toch nog op 30%. Regel is dat het gras wordt afgemaaid waarna het, zoals bij het maaien van hooiland, enkele dagen blijft liggen voordat het wordt afgevoerd. Bijkomend voordeel is dat het maaisel op het veld kan drogen, zodat zaden gemakkelijker uitvallen.

Oeverbeheer

Langs de oevers van vrijwel alle stadswateren wordt een bermstrook van ongeveer een meter breed de laatste jaren om het andere jaar gemaaid. De strook is van bijzonder belang als schuilplaats, foerageerplek of broedgebied voor amfibieën, water- en moerasvogels, libellen, vlinders, vissen en kleine zoogdieren. Het zogenaamde baardenbeheer is een logisch vervolg van het op grote schaal verwijderen van beschoeiingen en aanleggen van natuurvriendelijke oevers (Fig. 3). Dit is gedurende de eerste tien jaar van deze eeuw in Breda uitgevoerd, in samenwerking met het waterschap. Ook rietkragen worden niet ieder jaar gemaaid, zodat insecten waaronder bijen gebruik kunnen maken van overjarig riet.

Vlinder- / bijenstroken

Op brede bloemrijke, voldoende verschraalde bermen gaat men, net zoals in de hooilanden, steeds meer over

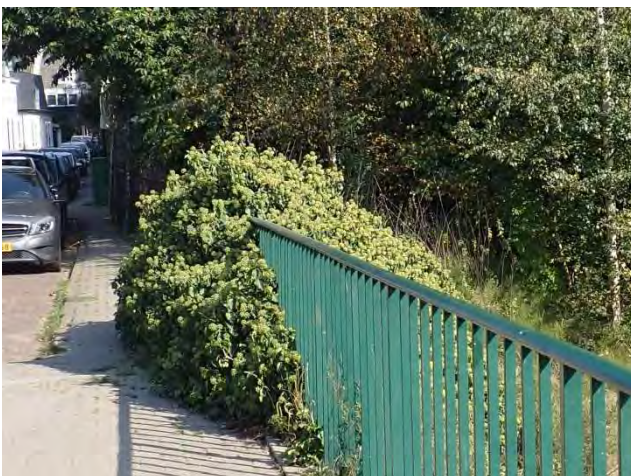

Figuur 3. Natuurvriendelijke oever met munt. Foto Aad van Diemen.

tot het laten staan van zogenaamde vlinderstroken. Ongeveer een vijfde van het oppervlak van deze bermen - ieder jaar een ander stuk - wordt dan niet mee gemaaid om eitjes, rupsen en poppen van vlinders meer overwinteringsmogelijkheden te geven. Dit gebeurt dit jaar op een tiental plekken in de stad. Daarnaast worden er her en der kale plekken aangebracht met alleen zand. Dit wordt speciaal gedaan voor de gravende insecten, waaronder de graafbijen- en wespen.

Inheemse beplanting

Bij het inrichten van nieuwe natuur wordt alleen gebruik gemaakt van inheemse beplanting. Deze zorgen er voor dat er nectar en stuifmeel is voor wilde bijen (Fig. 4, 5).

Figuur 4, 5. Duivelsbrug met klimop...
Foto Aad van Diemen.

Chemievrije onkruidbestrijding

Het is bekend dat chemische bestrijdingsmiddelen zeer waarschijnlijk de oorzaak zijn van de achteruitgang van de bijen. Al vele jaren gebruikt de gemeente Breda geen chemische middelen om het onkruid te bestrijden.

Niet toestaan van honingbijen in de natuurgebieden

Honingbijen zijn net als wilde bijen afhankelijk van stuifmeel en nectar. In gebieden met weinig stuifmeel en nectar zijn het dus concurrenten van de inheemse wilde bijen. Daarom

heeft Breda besloten om geen imkers toe te staan in de gemeentelijke natuurgebieden. Een manco hierin is het feit dat er aan de rand van deze gebieden nog wel bijenkasten worden geplaatst. Afspraken met imkers zijn dan ook nodig.

Onderzoek en overleg

In 2018 heeft de gemeente een nulmeting door het bureau Ecologica laten uitvoeren naar bijen: 'Monitoring wilde bijen Breda'. Het gaat daarbij om 16 gemeentelijke locaties. In de monitoring zijn 104 soorten bijen aangetroffen. In de database van Nederland Zoemt vindt men 118, deels overlappende soorten. In totaal zijn er 148 soorten uit Breda bekend. Dat is veel. De meest bijzondere soorten zijn: de

... en met klimopbij.
Foto Aad van Diemen.

roodrandzandbij *Andrena rosae*, de zadelgroefbij *Lasioglossum rufitarse*, de gestippelde maskerbij *Hylaenus clypearis* en de kleine lookmaskerbij *Hylaenus leptocephalus*. De onderzoekers tekenen wel aan dat de abundantie van de bijzondere soorten laag is. Aan Ecologica is gevraagd een rapport met aanbevelingen voor beheer te schrijven. Begin 2021 zal dat verschijnen.

De groene verenigingen in Breda werken samen in een federatie Natuurplein de Baronie. Via die federatie is structureel overleg met de gemeente, waarbij ook bijenbescherming wordt ingebracht. Zowel de gemeente Breda als de federatie zijn recent aangesloten bij het samenwerkingsverband 'Bijenlandschap West-Brabant'.

Conclusie

De gemeente doet het binnen de mogelijkheden goed. Een paar opmerkingen:

- Technisch moet het toch mogelijk zijn het klepelmaaaien helemaal uit te bannen. Moeilijk bereikbare plekken zijn ecologisch vaak interessant.
- De meest waardevolle gebieden worden het best beschermd door ze robuuster te maken, aangevuld met aangepast beheer.
- Het verbinden van gebieden via bermen en andere smalle zones, helpt waarschijnlijk alleen algemene soorten. Focus op landelijk bedreigde soorten is belangrijker.

Dank

Dit artikel is tot stand gekomen dankzij de medewerking van Wouter Schuitema van de gemeente Breda. Waarvoor dank.

Zie ook <https://edepot.wur.nl/518302>.

Op de voorliggende tekst ben alleen ik aan te spreken.

Summary

The medium-sized municipality of Breda (184,000) is a bee-friendly municipality both on paper as in practice. There are well-maintained roadsides, butterfly and bee strips. The municipality has started with chemical-free weed control a long time ago. Recently carried out monitoring of the bee population in the municipality shows that at least 104 species occur within the municipality's boundaries, but additional data shows probably 148 species. The policy will be further improved on the basis of the same monitoring. The collaboration with the green associations is good.

Aad van Diemen
gallus12@casema.nl